

Михайло ГОРДІЄНКО

Інтенції влади у світоглядних вимірах християнства

Окреслено роль християнських цінностей у формуванні інститутів влади та розвитку політичних процесів. З'ясовуються особливості секуляризованого світу, в якому культивується техногенна парадигма буття, що витісняє духовні цінності. Автор розкриває сакральну місію християнських імперативів, які нейтралізують варварські сублімації влади в агресивному середовищі політики. Ключові слова: влада, релігія, Бог, мораль, християнство, церква, демократія.

Пошук моделі оптимального розвитку соціального простору потребує осмислення таких концептуальних антиномій, як влада і мораль, політика й релігія, свобода і віра. В ієрархії християнського світогляду владні інституції конструюються на теологічному підґрунті. Бог створює не лише онтологічні засади організації людського буття, в й визначає владні відносини. З цього випливає, що свої інтенції влада мусить спрямувати на служіння волі Божій і громадянському суспільству. Християнський вимір політичної влади культивує цілковите благо й абсолютне добро для людей. Якщо влада ігнорує свої повноваження, вона стає адвокатом диявола. Щоб уникнути демонічних конотацій, влада має формуватися й функціонувати на основі сакральних цінностей релігії. В агресивному середовищі політики саме морально-етичні принципи християнства є універсальним маркером владних відносин. Упродовж віків християнство формує генотип українського народу, визначає його національні традиції, пронизує культурну спадщину, обумовлює ментальну сутність і впливає на характер політичної влади. Сходження української нації на суспільно-політичну орбіту нерозривно пов'язане з божественним провидінням. Пройти вісі пекла історичних випробувань і в результаті утвердити власну державу нам сприяла благодать Бога й патріотичне сумління громадян. Кризовий політичний транзит сучасної України вимагає перманентного супроводу влади християнськими чеснотами, які нейтралізують її варварські сублімації. Релігійний етос – це органічна складова української ідентичності, що наповнює її ірраціональним змістом й духовно-ціннісним потенціалом.

Трансцендентні складові людського буття приречені на взаємодію з владними структурами, які постійно змінюються й еволюціонують.

Зазначена дихотомія є завжди актуальною сферою наукових зацікавлень. Концептуальні узагальнення з цього приводу містяться у творчості М. Вебера, Е. Дюркгейма, Г. Зіммеля, П. Бурдьє та ін. Українські вчені, що торкалися зазначеної проблеми, представлені такими іменами, як Л. Ануфрієв, В. Бурлачук, В. Єленський, А. Колодний, М. Лукашевич, О. Саган, Л. Филипівич та ін. Вони досліджують релігійний феномен в умовах становлення державності, відродження духовності й національної самосвідомості, з'ясовують вплив морально-етичних цінностей християнства на політичні процеси, вивчають питання міжконфесійних відносин, закономірності функціонування сакрально-секулярного простору, особливості формування державної політики України в сфері релігійно-церковного життя. Зазначені дослідження недостатньо уваги звертають на постмодерну симфонію християнських цінностей і політичної влади. Виходячи з цього, **метою** нашого дослідження є з'ясування ролі християнських імперативів у владно-політичних реаліях сьогодення. Ігнорування сакрального характеру влади призводить до її узурпації, бажання використати владні ресурси для власних інтересів чи корупційних схем збагачення. Це веде до відчуження політичної системи від волі народу. Корупція виникає в тому політичному середовищі, де є низький рівень національної свідомості, політичної культури й моральності, джерелом якої є Бог.

Спираючись на усталені алгоритми політичної науки, ми констатуємо, що історично першою постала теологічна парадигма влади, яка пояснює соціальні явища надприродним втручанням вищої сили, дії Абсолюту, Бога. Земна влада була встановлена Богом для виконання Його волі і задумів з метою органічного влаштування соціального буття. Особлива заслуга в утвердженні слухняності владі належить апостолу Павлу, якого інколи називають другим засновником християнства. В посланні до римлян він дає таку настанову: "Нехай кожна людина кориться вищій владі, бо немає влади, як не від Бога, і влади існуючі встановлені від Бога. Тому той, хто противиться владі, противиться Божій постанові" (Рим. 13. 1-2)¹. Саме Бог виступає глибинним джерелом влади, а земні держави є лише віддзеркаленням божественного устрою світу.

У часи Суддів люди стали відходити від вказівок Бога і «кожен робив, що правдиве було в його очах» (Суд. 17.6)². Формально релігійним життям керував первосвященик. До закінчення часів суддів Бог підвищує Самуїла, який був і пророком, і суддею. З часом люди стали просити царя, і Бог дав їм монархію, яка досягла розквіту в часи Давида і його сина Соломона. Під час Тисячолітнього царства встановлюється суспільний устрій на основі вчення Ісуса Христа. Це можна кваліфікувати як ідеальну теократію: вона

стане можливою внаслідок утвердження законів Бога, які будуть повсюдно прийняті людством, і «земля буде повна пізнання Господнього так, як море вода покриває!» (Іс. 11.9)³. Запит на теократію існує і в сучасному деморалізованому світі цинізму й політичної доцільності.

Християнська парадигма розглядає політичну владу як синтез Божественного провидіння та людських зусиль в межах наданої Богом автономної волі індивіда. Перші форми державного правління мали теократичний характер, коли «влада належала духовенству, жрицям, голові церкви. Це було поширене у Стародавньому світі і Середньовіччі. Нині збереглася у глави католицької церкви у Ватикані, серед мусульманських держав – в Ірані»⁴. Якщо в античну добу існував поділ між духовним і матеріальним світом, то з утвердженням християнства відбувається розмежування між Богом і світом грішників, які його не приймають. Християнська спокута полягає не в тому, щоб подолати античний дуалізм, що розділяє Бога і світ, а в тому, щоб звільнити людство від гріха.

Досконала влада походить від Бога і контролюється Богом. За браком ефективної теократичної влади, кращою із земних форм соціального врядування є демократія. Але демократію треба розуміти не як вседозволеність, а як усвідомлені права і обов'язки, що дані Богом для влаштування гармонійного буття у світі. При цьому людина має розрізняти свої обов'язки перед владою і перед Богом. Люди віддають Богові десятину, свої приношення, вірність і хвалу. Державі ж люди присвячують громадянськість, професіоналізм, службові обов'язки на всіх рівнях і податки, які сумлінні громадяни сплачують тим, кому вони належать по праву. Як суб'єкти політики ми повинні платити податки за ті необхідні функції, які здійснює влада, бути законослухняними і активними громадянами своєї держави. Як християни ми зобов'язані любити Господа та ближнього, виконувати Божі заповіді й славити Його ім'я упродовж усього життя.

Коли в Ісуса запитали: «Скажи нам, як здається Тобі: чи годиться давати податок для кесаря, чи ні?». Він відповів: «Покажіть мені гріш податковий». Йому принесли динарія, на якому було зображення кесаря. Він запитав: «Чий це образ і напис?». Кажуть Йому: «Кесарів». Ісус каже їм: «Тож віддавайте кесареве – кесареві, а Богові – Боже» (Мт. 22. 17-21)⁵. Це зразкова модель наших обов'язків перед владою і Богом. У сучасному світі соціальна відповідальність має розподілятися між владою і громадянами. Коли нам пропонують віддавати кесарю кесареве, це означає, що ми самі відповідальні за свій уряд. Саме тому ми повинні нести службу в державних установах, знати політичну кон'юнктуру, брати участь у виборчих процесах. Це частина наших обов'язків перед «кесарем». Богу ми зобов'язані духовною й сумлінною відданістю.

Християнська свідомість спонукає людину добровільно сплачувати податки державі, яка має ефективно їх використовувати для добробуту своїх громадян. Існує, однак, велика відмінність між ухиленням від податків і полегшенням податкового навантаження. Ухилення від податків – це протиправна дія, коли людина не декларує якісь свої доходи або перебільшує суму будь-яких витрат. Полегшення податкового тягара – це використання законних методів для зниження податкових ставок, найістотнішим з яких є законний дозвіл на виведення з оподаткування до 50% декларованого доходу, якщо ці кошти були витрачені на християнські або благодійні цілі. Віруюча людина повинна реалізовувати свій потенціал на користь благодійності та демократичних перетворень в державі. Як би це не було важко, християни завжди боролися за правду, опонували аморальним або деспотичним діям влади. Під впливом моральних імперативів християнства влада набуває позитивних конотацій.

Політизація соціального простору посилює секуляризацію світу. Сучасна цивілізація дистанціюється від християнських імперативів, що нагромаджує дефіцит гуманізму. В епоху глобалізації християнський гуманізм витісняється технократичною парадигмою. Мистецтво нинішньої політичної влади визначається її здатністю залучати трансцендентальні ресурси народу в систему державотворчих координат. Якщо влада ігнорує християнські цінності, вона втрачає свою консолідуючу роль у суспільстві. В умовах демократії уряд черпає владу з волі громадян, яким Бог дав природні права. Богоугодною є та влада, яка не тільки спроможна робити корисні справи: будувати житло, утримувати армію, встановлювати судову владу, грошову систему, дбати про соціально незахищені верстви, гарантувати право на приватне життя, власність, свободу совісті громадян, а й забезпечувати гуманістичну альтернативу для самореалізації індивіда та удосконалення демократії. Фахівці констатують, що «у більшості країн, де основним джерелом влади є народ, відбувається перехід від представницької демократії до консультативної, тобто до демократії участі. Таким чином змінюється і сам об'єкт влади. Влада обирається не для того, щоб керувати, а для організації і процесу ухвалення рішень. Громадянин перестає бути об'єктом влади, а натомість стає безпосереднім учасником процесу управління»⁶. Відрив нинішньої секуляризованої цивілізації від релігії породжує процес атомізації суспільства й руйнування імунної системи держави.

Політична влада пов'язана з перманентними випробуваннями. Якщо вона поборює спокуси слави й багатства та керується у своїх діях біблійними імперативами, то має успіх і авторитет у своїх громадян й

заслугове Божої благодаті. Апостол Павло благає чинити молитви й подяки за всіх людей, які реалізують владні функції, «щоб могли ми проводити тихе і мирне життя в усякій побожності та чистості. Бо це добре й приємне Спасителеві нашому Богові, що хоче, щоб усі люди спаслися і прийшли до пізнання правди» (1 Тим. 2. 1-4)⁷. Як у давнину, так і зараз владу іноді захоплюють егоїстичні, деспотичні люди, які використовують її для придушення мирних громадян. Це характерне для нинішньої української влади, що «виродилась у викривлену суміш, яка має три складники: новітній феодалізм у господарсько-світоглядному вимірі, неоденкінщина в ідеологічному усвідомленні антиукраїнськості цієї влади й, врешті, початкова стадія неосталінізму, що виявляється в прагненнях зцементувати авторитаризм у політико-адміністративному способі вертикального керівництва країною й у намаганнях утвердити авторитарну форму правління по горизонталі суспільно-державного життя»⁸. Авторитарна влада ніколи не була християнським обов'язком. Так само як і корумпований уряд ніколи не стане союзником Бога.

Ми живемо в часі, коли зло не зменшується, а зростає, коли деякі люди керуються лише своїм егоїзмом і божевіллям, яке набуває схильності придушувати собі подібних. За цих умов слухним є повчання апостола Павла, який сказав: «Хочеш не боятися влади? Роби добро, і матимеш похвалу від неї, бо володар – Божий слуга, тобі на добро. А як чиниш ти зло, то бійся, бо дарма він носить меча, він бо Божий слуга, месник у гніві злочинцеві!» (Рим. 13. 3-4)⁹. Противагою гріховності людства є гуманістичні цінності. На перехідному етапі розвитку суспільства актуальним є радикальне оновлення влади (шляхом люстрації) з метою очищення від комуністичних ілюзій та набуття прозорості. Є люди, які відчують, що внаслідок щирої релігійної віри вони не змогли б чинити зло, навіть виборюючи владу. Така категорія людей, які переконані, що діють на благо людству, а не на зло йому, мають реалізовувати владу.

Технологічний світ змінює співвідношення політичної влади і сакральності на користь першої. Християнські цінності в українських реаліях часто брутально використовуються владою як маніпулятивна складова політичної боротьби. Пріоритетне завдання постколоніальної влади – створити комфортні умови для реалізації людьми своїх прав та свобод. Наразі це завдання не виконується, а натомість домінує інша тенденція, про яку Д. Павличко говорить так: «Нинішня влада, керована з Кремля новоімперським кланом будівничих «руського міра», спрямовує свою діяльність на перетворення нашої держави в колоніальну власність правителів Росії, в слухняну парафію московського патріархату. Мос-

ковський патріархат заплатив нашому найвищому чиновникові 50 тисяч євро за передачу церков Київського патріархату в руки розпинателів; небагато, але також Юда дістав тільки тридцять срібняків за зраду свого Вчителя. Влада замикає в тюрми своїх політичних опонентів, мислячих залякує, підлих купує, а над усіма простягає диктаторську залізну руку, від якої має крижаніти людська душа»¹⁰. Якщо українська влада не розкається і продовжуватиме ігнорувати закони, свободу й Господа з його моральними принципом, то Божа кара у вигляді деконструкції національного організму відбудеться незабаром. Зародки цього процесу проглядаються вже сьогодні, тому що у нас гнітюче соціальне розшарування, депопуляція нації, занепад економіки й духовності. На жаль, з падінням традиційних християнських цінностей уряд поринає в моральний вакуум, намагаючись використовувати нехристиянські шляхи вирішення цих проблем. Такий «менеджмент» тільки загострює хвороби суспільства.

Принади сучасного світу заангажують свідомість людей, не залишаючи місця для Бога. Хоча Європейський союз сьогодні активно здійснює пошуки оптимальної моделі для розвитку демократії, свободи, плюралізму, релігійного етосу, однак егоїстичні мотиви у його середовищі домінують. Спостерігаючи ці процеси, Папа Римський Бенедикт XVI зауважує: «Ми цілковито заповнені нами самими такою мірою, що не лишається простору для Бога»¹¹. Господь дав кожній людині можливість обирати добро чи зло, ненависть чи любов. Ісус сказав: «Люби свого ближнього, як самого себе» (Мт. 19.19)¹². Але людина у глобальному світі більше любить комфорт, а не духовне зростання. Індивід, що відірваний від Бога, спроможний чинити глобальне варварство.

Крах радянської імперії спричинив вакуум світоглядних мотивацій буття. У комуністичному світі пануючим був атеїстичний світогляд. Роки безбожництва витравили з людських душ світлі помисли і почуття, але докорінно не знищили їх віру. Люди, що живуть в диктаторських державах, мають відвагу не підкорятися владі, а продовжувати славити Бога, навіть якщо це загрожує їх соціальному статусу чи фізичному існуванню. Багатьох віруючих людей б'ють, катують і позбавляють прав. Але вони покійно зносять всі випробування, які лише зміцнюють їх віру в Бога.

Коли попередня ідеологія зруйнована, а нова не створена, релігія виступає як форма суспільної свідомості, що здійснює духовне відродження нації й утвердження громадянського суспільства. Релігія не повинна підміняти владу, але зобов'язана вказувати їй шлях до святості. У нашому розумінні «Церква має благословляти лише легітимні дії влади, що сприяють зміцненню політичної нації»¹³. Однак в українському середовищі

християнська церква вмонтована в політичну систему і має конформістський характер. Вона часто взаємодіє із владою для отримання соціальних чи статусних преференцій. З часів незалежності ми занурилися в конфесійні протистояння, політизацію релігії, зневажаючи вітчизняні традиції, культуру й історію. У сукупності це створює згубне середовище для перспективи розвитку суверенної держави.

У нинішніх українських реаліях домінує патерналістське розуміння влади. Це означає, що владні інституції регламентують всі сфери буття людей, а суспільство обтяжене засиллям держави та її адміністративно-бюрократичних структур. Для демократизації соціального простору необхідні не лише реформаторські зусилля держави, а й сакральний вплив релігії та її моральних імперативів на свідомість людей. За словами Блаженнішого Святослава (Шевчука), «нині дуже важливим завданням Церкви є вийти за межі «церковної огорожі». Інакше суспільство витіснить зі свого горизонту церковне та духовне життя... Церква ставить за мету бути присутньою в громадянському суспільстві, ... яке мало би бути джерелом і влади, і політичного життя»¹⁴. Власне зусиллями різних конфесій має ініціюватися становлення громадянського суспільства в Україні. Месіанська роль релігії пов'язана не з підтримкою у змаганні за владу якоїсь політичної сили, а у прагненні чинити катарсисний вплив на політику, генерувати шляхетність, повагу та любов у соціальному просторі.

Нам усім сьогодні бракує моралі, духовності й любові. Усвідомлюючи це, ініціативна група «Першого грудня» у своєму концептуальному документі «Українська хартія вільної людини» зазначає, що «мораль і духовні цінності не можуть бути відкладеними на завтра. Вони завжди потрібні сьогодні... Для нашого суспільства «любити» насамперед означає виявляти толерантність до політичних і культурних поглядів, етнічної, релігійної та мовної приналежності інших співвітчизників, чий досвід і особиста історія, безумовно, різняться... Любити означає підтримувати непорушний духовний зв'язок між українськими церквами, чиїм головним призначенням є служіння Богові й українському народові»¹⁵. Влада, що відірвана від моральних принципів, апріорі не здатна служити суспільству, адже в неї атрофовані духовні критерії оцінки буття. Алгоритм української політики запрограмований на ентропію духовності й параною влади. Неоліберальні ідеологеми, на які спирається українська влада – не від Бога. Вона заснована на егоїстичному індивідуалізмі, який ігнорує справедливість та породжує бідність.

Навіть живучи на окупованій ворогом території, українці мали віру в Бога і надію на звільнення. Окупація нинішнього українського простору

безбожною й корумпованою владою є страшнішою за вторгнення будь-якого агресора. Сьогодні зовнішній тиск на українську державу закамупльований в ідеологемі «Руського світу». Кваліфіковану інтерпретацію неоімперських амбіцій Москви дає Любомир Гузар. Його аргументи формулюються так: «Наші північні сусіди хочуть, щоб ми знову стали частиною їхньої імперії. Для нас це погано не лише в плані політичному, а й духовному. Росія має право на свою історію, а ми – на свою. «Руський мир» – для росіян, нам же потрібно плекати український світ, шукати внутрішню духовну єдність, берегти духовні інтереси, щоб бути собою»¹⁶. Лише політичними засобами цю імперську експансію зупинити досить складно. Необхідна тверда основа – віра в Ісуса Христа, який неодмінно перемагає зло. Християнство – це єдиним плацдарм, здатний тримати оборону українського світу й перемогти диявольські сили корупції, аморалізму й неоімперські зазіхання на державний суверенітет. Церква повинна не тільки молитися за уряд, а й критикувати владу за її реверанси у бік московської кабали. Українська влада має культивувати власні традиції, християнську віру і Помісну Церкву. Релігійний етос є консервативним атрибутом української державності.

З приводу зазначеної проблеми дуже мудрими й об'єктивними видаються думки Блаженнішого Любомира Гузара, які він висловлює в аудіокнизі «Суспільство і влада». Блаженніший вважає, що влада не є злом або брудною справою. «Політика і влада – найбільш шанобливі, достойні види занять. Людина, маючи владу, може зробити багато хорошого. Влада є формою служіння»¹⁷, – вважає кардинал Гузар. Політичну владу, за його логікою, краще реалізовувати колегіально, адже людина не є ідеальною істотою і часто піддається спокусі зловживати владними повноваженнями. Мова йде про те, що влада – то дарунок від Бога, одне з найперших Його доручень людині, даних від початку творіння разом з повелінням плодитися і розмножуватися (Бут. 1:28)¹⁸. Тому влада має бути сакральною цінністю, а не засобом політичного примусу.

На основі прагматичного аналізу політичних реалій Любомир Гузар робить застереження: «Є також і небезпека зловживання владою, і треба бути готовими до того. Але це не є в природі влади... Коли хтось зловживає владою – то він сам і відповідальний за це лихо. Влада сама по собі – служіння суспільству і виконання Божого доручення. То нечесні люди роблять її нечесно»¹⁹. Отже, щоб влада була ефективною й достойною справою, якою її створив Господь, треба забрати від неї поганих і нечесних людей. Блаженніший Любомир виступає за те, щоб усі, хто вірує в Господа, ставали при владі, не боялися приймати на себе відповідальність за неї.

Тоді менше було б розкрадання державної власності, корупції та інших патологій, притаманних нинішній владі.

Більшість наших християн не дуже квапляться йти у владу, яка в українських реаліях несумісна з релігійними цінностями. Якщо віруюча людина йде працювати на державну службу або балотується у депутати, вона відчуває на собі осуд оточуючих і втрачає підтримку церкви. Любомир Гузар з цього приводу вважає, що ми маємо відстоювати своє право виявляти себе як християни на будь-якому місці. «Незалежна Україна і свобода віросповідання – то Божий дар усім нам. Ми не здобували його, жоден з нас нічого не зробив, аби таке сталося. Ми отримали цю благодать, як подарунок. Тож мусимо зберегти й розвинути цей дар»²⁰. Тобто християни не лише можуть, але й мусять йти у владу, якщо вони вважають себе дійсно вірними Богу і насправді так само щиро й віддано, як Мойсей, Давид, ап. Павло та інші переймаються долею власного народу. Біблія дає безліч прикладів достойних керівників – тих, які слухалися Бога і чинили волю Його. Тоді й народу було добре разом із ними. Добровільно делегувати владу до рук людей, які не знають Бога, є великою помилкою. Нині і для нас настав час перестати слізно волати до Господа, а виконувати тяжку і велику місію – мужньо нести свій хрест й утверджувати християнські цінності в системі української влади.

Облаштовуючи наш владно-політичний простір, треба прислухатися до порад Любомира Гузара й організувати його через систему духовних цінностей та навернення до Бога державних діячів і політиків. Людина, яка наділена владними повноваженнями, має бути чесною, відповідальною й моральною. Формально за свою діяльність політична влада звітує перед своїм електоратом. Але у релігійному вимірі представники влади про свої вчинки звітують перед Богом. Априорі українська влада не може бути доброчесною, адже вона переймається насамперед привласненням матеріальних ресурсів, задоволенням меркантильних амбіцій, не усвідомлюючи християнських чеснот, ігноруючи морально-етичні складові політичної комунікації. Щоб здобути моральний авторитет, політичній владі треба зламати традиції спекуляцій на релігії та експлуатації сакральних почуттів віруючих з метою підвищення свого рейтингу та популярності у суспільстві.

Із зазначеного вище стає очевидним, що нинішня влада прагне встановити всеосяжний контроль у релігійному просторі. Про це свідчить нещодавно ухвалені зміни до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації», які ставлять перепони на шляху реєстрації релігійних організацій, порушують їхнє право на збори і процесії, дискримінують священнослужителів, відкривають шлях брутальному прокурорському

свавілля. Чинна влада повертає радянські засоби пильнування за Церквою, прагне встановити тотальну опіку за вірою і людським сумлінням. Придушення свободи віросповідання є свідченням авторитарного характеру влади, яка сама воліє бути політичною релігією і тому відчайдушно боїться конкуренції з боку християнського світу. В скрутні часи християнська церква має бути осередком гідності й моральних чеснот. Релігія в умовах поліконфесійності є духовним явищем, що служить екуменічному єднанню, консолідації віруючих на засадах гуманізму. Вітчизняні вчені констатують, що «зазнали краху наполегливі спроби влади створити “єдину національну церкву” суто політичними методами, а ті “національні церкви”, які самопроголошувалися з розрахунком на підтримку держави у здобутті визнання з боку Вселенського православ'я, сьогодні схильні говорити про необхідність подолання розділення всередині православ'я в Україні виключно церковними засобами»²¹. Єдиної християнської Церкви в Україні створити не вдасться доти, поки в ній буде засилля політичних амбіцій.

Проведений аналіз засвідчує, що інтереси влади та релігії у політичному просторі завжди перехреснюються, а їх взаємовідносини набувають суперечливих форм. Активне позиціонування християнства у глобалізованому світі здійснюється не тільки шляхом проповіді Божого слова, опертя на морально-духовні та правові субстанції, а й через механізми політичної влади. У свою чергу, влада часто використовує релігію як механізм впливу на суспільство. Нинішній політичний режим в Україні своїми радикальними діями у сфері державно-конфесійних відносин прагне замінити плюралістичну модель церковно-релігійної політики на московоцентричну парадигму, в межах якої релігія набуває утилітарно-імперського сенсу. Зважаючи на це, має рацію Патріарх Філарет, який говорить, що «перспектива в Україні лишається за Помісною Церквою, тобто за Київським Патріархатом, і всіма тими, хто хоче мати в державі свою Церкву»²². Лише скоординувавши дії християнської Церкви, патріотичної влади й національно свідомої громади, можна згуртувати українське суспільство і спільними зусиллями зміцнювати державність, боротися з корупцією, захищати мораль, реалізовувати модернізацію суспільства.

¹ Біблія. Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / Ukrainian Bible, 1990.

² Там само.

³ Там само.

⁴ Халипов В. Ф. *Енциклопедія влади* / В. Ф. Халипов. – М.: Академический Проект; Культура, 2005. – С. 350

⁵ Біблія. Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / Ukrainian Bible, 1990.

- ⁶ Черевко А. Відлуння патерналізму / А. Черевко // День. – 2012. – № 232. – 19 грудня.
- ⁷ Біблія. Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / Ukrainian Bible, 1990.
- ⁸ Гай-Нижник П. Влада продукує спротив / П. Гай-Нижник // День. – 2012. – № 90. – 29 травня.
- ⁹ Біблія. Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / Ukrainian Bible, 1990.
- ¹⁰ Павличко Д. Українська національна ідея: ст., виступи, інтерв'ю, док. / Дмитро Павличко. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2012. – Т. 2. – С. 726.
- ¹¹ Див. / День. – 2012. – № 237. – 26 грудня.
- ¹² Біблія. Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / Ukrainian Bible, 1990.
- ¹³ Гордієнко М. Г. Релігійна інституція як атрибут націєтворення / М. Г. Гордієнко // Історія релігій в Україні: науковий щорічник / упоряд. О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. – Л.: Інститут релігієзнавства – філія Львівського музею історії релігії; вид-во «Логос», 2012. – Книга II. Частина 2: Філософія. Політологія. Частина 3: Сакральне мистецтво. – С. 228.
- ¹⁴ Блаженніший Святослав (Шевчук): Церква повинна вийти за межі «огорож своїх храмів» / Шевчук // День. – 2012. – № 38-39. – 2-3 березня.
- ¹⁵ Українська хартія вільної людини [Електронний ресурс] // Українська хартія вільної людини. – Режим доступу: <http://1-12.org.ua/ukrajinska-khartija-vilnoji-liudyny>.
- ¹⁶ Яручик Ю. Про духовні альтернативи / Ю. Яручик // День. – 2012. – № 232. – 19 грудня.
- ¹⁷ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://jesfor.livejournal.com/1035311.html>.
- ¹⁸ Біблія. Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / Ukrainian Bible, 1990.
- ¹⁹ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://jesfor.livejournal.com/1035311.html>.
- ²⁰ Там само.
- ²¹ Релігійний чинник у процесах націє- та державотворення: досвід сучасної України [Монографія.] – К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2012. – С. 266.
- ²² Трегуб Г. За київським патріархатом стоять мільйони людей, які вже ніколи не захочуть підпорядковуватися Москві / Г. Трегуб // Голос Православ'я. – 2012. – № 14. – липень.

SUMMARY
Michael Gordienko

Power Intentions in jutlook measurements Christianity

The role of religious values in shaping the institutions of government and the political process. Analyzed features of the secular world in which technological paradigm being cultivated that displaces moral values. The author reveals the sacred mission of the Christian imperatives that neutralize the barbarian sublimation of power in an aggressive environment policy.

Keywords: government, religion, God, morality, Christianity, church, democracy.